

ADRAN 18

CODAU YMARFER A PHROTOCOLAU

18.1 Cod Ymddygiad Aelodau

Mae'r Cyngor Sir wedi mabwysiadu Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau, sydd wedi ei selio ar God Model Llywodraeth Cynulliad Cymru, ac yn cynnwys y deg egwyddor ganlynol:

1. **Anhunanoldeb**

Rhaid i aelodau weithredu er lles y cyhoedd yn unig. Rhaid iddynt beidio byth â defnyddio'u safle fel aelodau er mantais amhriodol iddynt eu hunain neu er mantais neu anfantais amhriodol i eraill.

2. **Gonestrwydd**

Rhaid i aelodau ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n berthnasol i'w dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro mewn dull sy'n diogelu lles y cyhoedd.

3. **Hygrededd a Gwedduster**

Rhaid i aelodau beidio â'u rhoi eu hunain mewn sefyllfa lle mae unrhyw rwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall tuag at unigolion neu gyrff a allai geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau, yn bwrw amheuaeth ar eu huniondeb. Rhaid i aelodau osgoi ymddygiad sy'n ymddangos felly bob adeg.

4. **Dyletswydd i Gynnal y Gyfraith**

Rhaid i aelodau weithredu i gynnal y gyfraith, a gweithredu bob amser yn unol â'r ymddiriedaeth y mae'r cyhoedd wedi ei rhoi iddynt.

5. **Stiwardiaeth**

Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau rhaid i aelodau sicrhau bod adnoddau'r awdurdod yn cael eu defnyddio'n gyfreithlon ac yn bwyllog.

6. **Gwrthrychedd wrth wneud Penderfyniadau**

Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau, gan gynnwys gwneud penodiadau, dyfarnu contractau, neu argymhell unigolion ar gyfer gwobrwyon a buddiannau, rhaid i aelodau wneud penderfyniadau ar sail haeddiant. Er bod rhaid i aelodau roi sylw i gyngor proffesiynol swyddogion a gall fod yn briodol iddynt roi sylw i farn eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, eu cyfrifoldeb hwy yw penderfynu pa safbwynt i'w arddel ac, os yw'n briodol, sut i bleidleisio ar unrhyw fater.

7. Cydraddoldeb a Pharch

Rhaid i aelodau gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau gyda sylw dyladwy i'r angen am hybu cyfle cyfartal i bawb, heb ystyried eu rhyw, eu hil, eu hanabledd, eu gogwydd rhywiol, eu hoed neu eu crefydd, gan ddangos parch ac ystyriaeth tuag at eraill.

8. Bod yn agored

Rhaid i aelodau fod mor agored â phosibl am eu holl weithredoedd a gweithredoedd eu hawdurdod. Rhaid iddynt geisio sicrhau bod datgeliadau gwybodaeth yn cael eu cyfyngu yn unol â'r gyfraith yn unig.

9. Atebolrwydd

Mae'r aelodau yn atebol i'r etholwyr ac i'r cyhoedd yn gyffredinol am eu gweithredoedd ac am y modd maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau fel aelodau. Rhaid iddynt fod yn barod i ildio i unrhyw archwiliadau sy'n briodol ar gyfer eu cyfrifoldebau.

10. Arweinyddiaeth

Rhaid i aelodau hybu a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy roi arweiniad ac esiampwl fel y byddant yn hybu hyder cyhoeddus yn eu rôl ac yn yr awdurdod. Rhaid iddynt barchu bod swyddogion statudol a gweithwyr cyflogedig eraill yr awdurdod yn union a diduedd.

COD YMDDYGIAD AELODAU CYNGOR SIR DDINBYCH

RHAN 1

DEHONGLI

1. - (1) Yn y cod hwn —

mae “aelod” (“*member*”) yn cynnwys aelod cyfetholedig onid yw'r cyd-destun yn mynnu fel arall; ystyr “aelod cyfetholedig” (“*co-opted member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod ond—

- (a) sy'n aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod, neu
- (b) sy'n aelod o unrhyw gyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod, ac sy'n cynrychioli'r awdurdod arno, ac sydd â'r hawl i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu mewn unrhyw gyfarfod o'r pwyllgor neu o'r is-bwyllgor hwnnw;

ystyr “eich awdurdod” (“*your authority*”) yw'r awdurdod perthnasol yr ydych chi'n aelod neu'n aelod cyfetholedig ohono;

ystyr “awdurdod perthnasol” (“*relevant authority*”) yw—

- (a) cyngor sir,
- (b) cyngor bwrdeistref sirol,
- (c) cyngor cymuned,
- (ch) awdurdod tân ac achub a gyfansoddwyd drwy gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo,
- (d) awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995;

ystyr “cyfarfod” (“*meeting*”) yw unrhyw gyfarfod —

- (a) o'r awdurdod perthnasol,
- (b) o unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod perthnasol,
- (c) o unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod perthnasol neu unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor o'r fath i unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod, neu
- (ch) y mae aelodau neu swyddogion yr awdurdod perthnasol yn bresennol ynddo ac eithrio cyfarfod grŵp gwleidyddol a gyfansoddwyd yn unol â rheoliad 8 o Reoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau a Grwpiau Gwleidyddol) 1990,

ac mae'n cynnwys amgylchiadau pan fo aelod o weithrediaeth neu fwrdd neu swyddog sy'n gweithredu ar ei ben ei hun yn arfer un o swyddogaethau awdurdod; ac

ystyr "chi" ("you") yw chi fel aelod neu aelod cyfetholedig o awdurdod perthnasol.

- (2) Mewn perthynas â chyngor-cymuned, mae cyfeiriadau at swyddog monitro awdurdod a phwyllgor safonau awdurdod i'w darllen, yn y drefn honno, fel cyfeiriadau at swyddog monitro ac at bwyllgor safonau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol y mae ganddo swyddogaethau mewn perthynas â'r cyngor cymuned y mae'n gyfrifol amdano o dan adran 56(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.

RHAN 2

DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

2. - (1) Ac eithrio pan fo paragraff 3(a) yn gymwys, rhaid i chi gydymffurfio â'r cod ymddygiad hwn —
- (a) pa bryd bynnag y byddwch yn cynnal busnes eich awdurdod, neu'n bresennol mewn un o gyfarfodydd eich awdurdod;
 - (b) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn rôl aelod y cawsoch eich ethol neu eich penodi iddi;
 - (c) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu fel un o gynrychiolwyr eich awdurdod; neu
 - (ch) ar bob adeg ac mewn unrhyw gapasiti, mewn cysylltiad ag ymddygiad a nodir ym mharagraffau 6(1)(a) a 7.
- (2) Dylech ddarllen y cod hwn ar y cyd â'r egwyddorion cyffredinol a ragnodir o dan adran 49(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 o ran Cymru.
3. Os byddwch wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i wasanaethu —
- (a) ar awdurdod perthnasol arall, neu ar unrhyw gorff arall, sy'n cynnwys awdurdod heddlu neu Fwrdd Iechyd Lleol rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw, gydymffurfio â chod ymddygiad yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw; neu
 - (b) ar unrhyw gorff arall nad oes ganddo god sy'n ymwneud ag ymddygiad ei aelodau, rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran y corff arall hwnnw, gydymffurfio â'r cod ymddygiad hwn, ac eithrio pan yw'n gwrthdaro ag unrhyw rwymedigaethau cyfreithlon eraill y gall y corff hwnnw fod yn ddarostyngedig iddynt neu i'r graddau y mae'n gwrthdaro â'r cyfryw rwymedigaethau.

4. Rhaid i chi —

- (a) gyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau gan roi sylw dyladwy i'r egwyddor y dylai fod cyfle cyfartal i bawb, waeth beth fo'u rhyw, eu hil, eu hanabledd, eu cyfeiriadedd rhywiol, eu hoed neu eu crefydd;
- (b) dangos parch at eraill ac ystyriaeth ohonynt;
- (c) peidio ag ymddwyn fel bwli neu harasio unrhyw berson; a
- (ch) peidio â gwneud dim sy'n cyfaddawdu, neu sy'n debygol o gyfaddawdu, didueddrwydd y sawl sy'n gweithio i'ch cyngor neu ar ei ran.
- (d) mynychu un sesiwn hyfforddi o leiaf yn ystod pob cyfnod swydd llawn ar God Ymddygiad yr Aelodau fel a ddarparwyd gan Swyddog Monitro'ch Awdurdod neu berson a enwebwyd ar eu rhan.

5. Rhaid i chi —

- (a) beidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth y byddai'n rhesymol ystyried ei bod o natur gyfrinachol, heb gydsyniad datganedig person a awdurdodwyd i roi cydsyniad o'r fath, neu onid yw'r gyfraith yn mynnu eich bod yn gwneud hynny;
- (b) peidio â rhwystro unrhyw berson rhag gweld gwybodaeth y mae gan y person hwnnw hawl i'w gweld yn ôl y gyfraith.

6. - (1) Rhaid i chi —

- (a) beidio ag ymddwyn mewn ffordd y gellid yn rhesymol ei hystyried yn un sy'n dwyn anfri ar eich swydd neu ar eich awdurdod;
 - (b) adrodd, p'un ai drwy weithdrefn adrodd gyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall neu gan unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran ac y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn golygu neu'n debygol o olygu ymddygiad troseddol (nad yw at ddibenion y paragraff hwn yn cynnwys tramgwyddau neu ymddygiad y gellir ei gosbi drwy gosb benodedig);
 - (c) adrodd i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac i swyddog monitro eich awdurdod ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn groes i'r cod ymddygiad hwn;
 - (ch) peidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wacsaw yn erbyn aelodau eraill neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran.
- (2) Rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw gais gan swyddog monitro eich awdurdod, neu gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mewn cysylltiad ag ymchwiliad a wneir yn unol â'u gwahanol bwerau statudol.

7. Rhaid i chi —

- (a) yn eich capasiti swyddogol neu fel arall, beidio â defnyddio neu geisio defnyddio eich safle yn amhriodol i roi neu i sicrhau mantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall, neu i greu neu i osgoi anfantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall;
- (b) peidio â defnyddio adnoddau eich awdurdod, neu awdurdodi eraill i'w defnyddio—
 - (i) yn annoeth;
 - (ii) yn groes i ofynion eich awdurdod;
 - (iii) yn anghyfreithlon;
 - (iv) ac eithrio mewn dull a fwriedir i hwyluso neu i ffafrio cyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu'r swydd yr ydych wedi eich ethol neu eich penodi iddo neu iddi;
 - (v) yn amhriodol at ddibenion gwleidyddol; neu
 - (vi) yn amhriodol at ddibenion preifat.

8. Rhaid i chi —

- (a) pan fyddwch yn cyfrannu mewn cyfarfodydd neu'n gwneud penderfyniadau ynghylch busnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef, wneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau o dan sylw ac er budd y cyhoedd gan roi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan swyddogion eich awdurdod, ac yn benodol gan —
 - (i) bennaeth gwasanaeth taledig yr awdurdod;
 - (ii) prif swyddog cyllid yr awdurdod;
 - (iii) swyddog monitro'r awdurdod;
 - (iv) prif swyddog cyfreithiol yr awdurdod (y dylid ymgynghori ag ef pan fo unrhyw amheuaeth ynghylch pŵer yr awdurdod i weithredu, ynghylch a yw'r cam a arfaethir yn dod o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan yr awdurdod neu os gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethu â gweithredu gan yr awdurdod gael ôl-ffeithiau pwysig);
- (b) rhoi rhesymau dros bob penderfyniad yn unol ag unrhyw ofynion statudol ac unrhyw ofynion rhesymol ychwanegol a osodir gan eich awdurdod.

9. Rhaid i chi —

- (a) barchu'r gyfraith a rheolau eich awdurdod sy'n llywodraethu hawlio treuliau a lwfansau mewn cysylltiad â'ch dyletswyddau fel aelod;
- (b) osgoi derbyn rhoddion oddi wrth neb, na lletygarwch (ac eithrio lletygarwch swyddogol, megis derbyniad dinesig neu weithio dros ginio, a awdurdodir yn

briodol gan eich awdurdod) na buddiannau materol neu wasanaethau i chi eich hun neu i unrhyw berson os byddai gwneud hynny'n eich rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol, neu os gallai'n rhesymol ymddangos fel pe bai'n gwneud hynny.

RHAN 3

BUDDIANNAU

Buddiannau Personol

- 10.** - (1) Ym mhob mater rhaid i chi ystyried a oes gennych fudd personol, ac a yw'r cod ymddygiad hwn yn ei gwneud yn ofynnol i chi ddatgelu'r budd hwnnw.
- (2) Rhaid i chi ystyried bod gennych fudd personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef —
- (a) os yw'n gysylltiedig â'r canlynol, neu'n debygol o effeithio arnynt —
- (i) unrhyw gyflogaeth yr ydych yn ymgymryd â hi neu fusnes yr ydych yn ei redeg;
 - (ii) unrhyw berson sy'n eich cyflogi neu sydd wedi eich penodi, unrhyw ffyrm yr ydych yn bartner ynddi neu unrhyw gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl;
 - (iii) unrhyw berson, ac eithrio eich awdurdod, sydd wedi rhoi taliad i chi mewn cysylltiad â'ch ethol neu mewn cysylltiad ag unrhyw dreuliau a dynnwyd gennych wrth i chi gyflawni eich dyletswyddau fel aelod;
 - (iv) unrhyw gorff corfforaethol y mae ganddo le busnes neu dir yn ardal eich awdurdod, ac y mae gennych chi fudd manteisiol mewn dosbarth o warantau sydd gan y corff hwnnw ac sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £25,000 neu un ganfed ran o gyfanswm cyfalaf cyfranddaliadau y corff hwnnw;
 - (v) unrhyw gontract am nwyddau, gwasanaethau neu waith neu weithfeydd a wnaed rhyngoch chi, rhwng ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, neu rhwng cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu rhwng corff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod a'ch awdurdod;
 - (vi) unrhyw dir y mae gennych fudd manteisiol ynddo ac sydd yn ardal eich awdurdod;
 - (vii) unrhyw dir y mae eich awdurdod yn landlord arno ac y mae ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu gorff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod yn denant arno;
 - (viii) unrhyw gorff yr ydych wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;
 - (ix) unrhyw —

- (aa) awdurdod cyhoeddus neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus;
 - (bb) cwmni, cymdeithas ddiwydiannol a darbodus, elusen, neu gorff arall a chanddo ddibenion elusennol;
 - (cc) corff y mae dylanwadu ar farn neu bolisi cyhoeddus ymhlith ei brif ddibenion;
 - (chch) undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol; neu
 - (dd) clwb preifat neu gymdeithas breifat sy'n gweithredu o fewn ardal eich awdurdod, yr ydych yn aelod ohono neu ohoni neu mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo neu ynddi;
 - (x) unrhyw dir yn ardal eich awdurdod y mae gennych drwydded (ar eich pen eich hun neu ar y cyd ag eraill) i'w feddiannu am 28 o ddiwrnodau neu fwy;
- (b) ni ddefnyddir
- (c) pe byddai'n rhesymol ystyried penderfyniad arno yn benderfyniad a fyddai'n effeithio —
- (i) ar eich lles neu eich sefyllfa ariannol, neu les neu sefyllfa ariannol person yr ydych yn byw gydag ef, neu unrhyw berson y mae gennych gysylltiad personol agos ag ef;
 - (ii) ar unrhyw gyflogaeth yr ymgwymerir â hi neu fusnes a redir gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i);
 - (iii) ar unrhyw berson sy'n cyflogi neu sydd wedi penodi'r cyfryw bersonau ag a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i), unrhyw ffyrm y mae'r cyfryw bersonau'n bartneriaid ynddi, neu unrhyw gwmni y maent yn gyfarwyddwyr arno;
 - (iv) ar unrhyw gorff corfforaethol y mae gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) fudd manteisiol mewn dosbarth o warantau sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £5,000; neu
 - (v) ar unrhyw gorff a restrir ym mharagraffau 10(2)(a)(ix)(aa) i (dd) y mae personau a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo,

a hynny i raddau mwy—

- (aa) yn achos awdurdod â dosbarthiadau etholiadol neu wardiau, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn y dosbarth etholiadol neu'r ward, yn ôl y digwydd, y bydd y penderfyniad yn effeithio arnynt; neu
- (bb) ym mhob achos arall, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, o bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn ardal yr awdurdod.

Datgelu Buddiannau Personol

11. - (1) Pan fydd gennych fudd personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn bresennol mewn cyfarfod lle y caiff y busnes hwnnw ei ystyried, rhaid i chi ddatgelu ar lafar gerbron y cyfarfod hwnnw fodolaeth a natur y budd hwnnw cyn i'r cyfarfod ystyried y busnes neu ar ddechrau'r ystyriaeth, neu pan ddaw'r budd i'r amlwg.
- (2) Pan fydd gennych fudd personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn gwneud —
- (a) cynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod ynghylch y busnes hwnnw, dylech gynnwys manylion am y budd hwnnw yn y gyfathrebiaeth ysgrifenedig; neu
- (b) cynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod dylech ddatgelu'r budd ar ddechrau'r cyfryw gynrychioliadau, neu pan ddaw'n amlwg i chi fod gennych fudd o'r fath, a chadarnhau'r cynrychioliad a'r budd yn ysgrifenedig o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.
- (3) Yn ddarostyngedig i baragraff 14(1)(b) isod, os bydd gennych fudd personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch wedi gwneud penderfyniad wrth arfer un o swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd, rhaid i chi mewn perthynas â'r busnes hwnnw sicrhau bod unrhyw ddatganiad ysgrifenedig ynghylch y penderfyniad hwnnw'n cofnodi bodolaeth a natur eich budd.
- (4) Rhaid i chi, mewn cysylltiad â budd personol nas datgelwyd eisoes, cyn cyfarfod neu'n syth ar ôl diwedd cyfarfod pan ddatgelir y budd yn unol ag is-baragraff 11(1), roi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod yn unol ag unrhyw ofynion a nodir gan swyddog monitro eich awdurdod o bryd i'w gilydd ond, rhaid cynnwys o leiaf-
- (a) manylion am y budd personol;
- (b) manylion am y busnes y mae'r budd personol yn gysylltiedig ag ef; ac
- (c) eich llofnod.
- (5) Pan fydd eich swyddog monitro wedi cytuno bod yr wybodaeth sy'n ymwneud â'ch budd personol yn wybodaeth sensitif, yn unol â pharagraff 16(1), mae eich rhwymedigaethau o dan y paragraff 11 hwn i ddatgelu'r cyfryw wybodaeth, p'un ai ar lafar neu'n ysgrifenedig, i'w disodli gan rwymedigaeth i ddatgelu bodolaeth budd personol ac i gadarnhau bod eich swyddog monitro wedi cytuno bod y cyfryw fudd personol o natur gwybodaeth sensitif.
- (6) At ddibenion is-baragraff (4), dim ond os bod hysbysiad ysgrifenedig wedi ei ddarparu yn unol â'r cod hwn ers y dyddiad diwethaf pryd yr etholwyd chi, y penodwyd chi neu yr enwebwyd chi'n aelod o'ch awdurdod y bernir bod budd personol wedi ei ddatgelu eisoes.

- (7) At ddibenion is-baragraff (3), os na ddarperir hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r paragraff hwnnw bernir na fyddwch wedi datgan budd personol yn unol â'r cod hwn.

Buddiannau sy'n Rhagfarnu

12. - (1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2) isod, os bydd gennych fudd personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef bydd gennych hefyd fudd sy'n rhagfarnu yn y busnes hwnnw os bydd y budd yn un y bydd yn rhesymol i aelod o'r cyhoedd sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol fod o'r farn ei fod mor arwyddocaol fel y bydd yn debygol o ragfarnu eich barn ynghylch budd cyhoeddus.

(2) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), nid ystyrir bod gennych fudd sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes os bydd y busnes hwnnw—

(a) yn gysylltiedig—

- (i) ag awdurdod perthnasol arall yr ydych hefyd yn aelod ohono;
- (ii) ag awdurdod cyhoeddus arall neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus lle yr ydych mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol;
- (iii) â chorff yr ydych wedi cael eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;
- (iv) â'ch rôl fel llywodraethwr ysgol (os na chwsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod) oni bai bod y busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol yr ydych yn un o'i llywodraethwyr;
- (v) â'ch rôl fel aelod o Fwrdd Iechyd Lleol os na chwsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;

(b) yn gysylltiedig:

- (i) â swyddogaethau tai eich awdurdod os oes gennych denantiaeth neu les gyda'ch awdurdod, ar yr amod nad oes arnoch i'ch awdurdod ôl-ddyledion rhent o fwy na deufis, ac ar yr amod nad yw'r swyddogaethau hynny'n ymwneud yn arbennig â'ch tenantiaeth neu â'ch les;
- (ii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â phrydau ysgol, cludiant a threuliau teithio, os ydych chi'n warchodwr, yn rhiant, yn fam-gu neu'n nain neu'n dad-cu neu'n daid, neu os oes gennych gyfrifoldeb rhiant (fel y'i diffinnir yn adran 3 o Deddf Plant 1989) dros blentyn sy'n cael addysg lawnamser, onid yw'r busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol y mae'r plentyn hwnnw'n ei mynychu;
- (iii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â thâl salwch statudol o dan Ran XI o Ddeddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992, os ydych yn cael, neu os oes gennych hawl i gael, taliad o'r fath gan eich awdurdod;
- (iv) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â lwfans neu daliad a wneir o dan adrannau 22(5), 24(4) a 173 i 176 o Deddf Llywodraeth Leol 1972, lwfans neu bensiwn o dan adran 18 o Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 neu lwfans neu daliad o dan adran 100 o Deddf Llywodraeth Leol 2000;

- (c) yn gysylltiedig â'ch rôl fel cynghorydd cymunedol mewn perthynas â grant, benthyciad neu fath arall ar gymorth ariannol a wnaed gan eich cyngor cymuned i gyrrff cymunedol neu wirfoddol hyd at uchafswm o £500.
- (3) Nid yw'r esemptiadau yn is-baragraff (2)(a) yn gymwys os yw'r busnes yn gysylltiedig â dyfarnu ar unrhyw gymeradwyaeth, cydsyniad, trwydded, caniatâd neu gofrestrriad.

Pwyllgorau Trosolygu ac Archwilio

- 13.** Bydd gennych hefyd fudd sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sydd gerbron un o bwyllgorau trosolygu a chraffu eich awdurdod (neu un o is-bwyllgorau pwyllgor o'r fath) —
- (a) os bydd y busnes hwnnw'n gysylltiedig â phenderfyniad a wnaed (p'un a gafodd ei weithredu ai peidio) neu gam a gymerwyd gan weithrediaeth, bwrdd, neu un arall o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu o gyd-is-bwyllgorau eich awdurdod; a
- (b) os oeddech chi, ar yr adeg pan wnaed y penderfyniad neu pan gymerwyd y cam, yn aelod o'r weithrediaeth, y bwrdd, y pwyllgor, yr is-bwyllgor, y cyd-bwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor a grybwyllir yn is-baragraff (a) a'ch bod chi'n bresennol pan wnaed y penderfyniad hwnnw neu pan gymerwyd y cam hwnnw.

Cyfrannu mewn Perthynas â Datgelu Buddiannau

- 14.** - (1) Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (3) a (4), os bydd gennych fudd sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef rhaid i chi, oni roddwyd i chi ollyngiad gan bwyllgor safonau eich awdurdod —
- (a) ymadael â'r ystafell, y siambr neu'r man lle y mae cyfarfod i ystyried y busnes yn cael ei gynnal—
- (i) pan fo is-baragraff (2) yn gymwys, yn syth ar ôl i'r cyfnod ar gyfer gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes ddod i ben a beth bynnag cyn i ystyriaeth bellach o'r busnes ddechrau, p'un a ganiateir i'r cyhoedd aros yn bresennol ar gyfer y cyfryw ystyriaeth ai peidio; neu
- (ii) mewn unrhyw achos arall, pa bryd bynnag y daw i'r amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw;
- (b) peidio ag arfer swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd mewn perthynas â'r busnes hwnnw;
- (c) peidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y busnes hwnnw;
- (ch) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw; a
- (d) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) mewn cysylltiad â'r busnes hwnnw neu rhaid i chi roi'r gorau

ar unwaith i wneud y cyfryw gynrychioliadau llafar pan ddaw'r budd sy'n rhagfarnu i'r amlwg.

- (2) Os oes gennych fudd sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch fod yn bresennol mewn cyfarfod ond dim ond er mwyn gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, ar yr amod y caniateir hefyd i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod i'r un diben, p'un ai o dan hawl statudol neu fel arall.
- (3) Nid yw is-baragraff (1) yn eich rhwystro rhag bod yn bresennol a chyfrannu mewn cyfarfod —
- (a) os gofynnir i chi fod yn bresennol mewn cyfarfod pwyllgor trosolwg neu graffu, gan y cyfryw bwyllgor ac yntau'n arfer ei bwerau statudol; neu
- (b) os oes gennych y fantais o fod gollyngiad wedi ei roi i chi ar yr amod—
- (i) eich bod yn datgan yn y cyfarfod eich bod yn dibynnu ar y gollyngiad; a
- (ii) eich bod, cyn y cyfarfod neu'n syth ar ôl i'r cyfarfod orffen, yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod a bod hwnnw'n cynnwys —
- (aa) manylion y budd sy'n rhagfarnu;
- (bb) manylion y busnes y mae'r budd sy'n rhagfarnu'n gysylltiedig ag ef;
- (cc) manylion y gollyngiad a'r dyddiad pryd y'i rhoddwyd; a
- (chch) eich llofnod.
- (4) Os bydd gennych fudd sy'n rhagfarnu a'ch bod yn gwneud cynrychioliadau ysgrifenedig neu lafar i'ch awdurdod gan ddibynnu ar ollyngiad, rhaid i chi ddarparu manylion am y gollyngiad o fewn unrhyw gynrychioliad ysgrifenedig neu lafar o'r fath ac, yn yr achos olaf hwn, rhaid i chi ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer eich awdurdod o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.

RHAN 4

COFRESTR BUDDIANNAU AELODAU

Cofrestru Buddiannau Ariannol a Buddiannau Eraill ac Aelodaeth o Gyrrff a Safleoedd Rheoli

15. - (1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl—
- (a) i god ymddygiad eich awdurdod gael ei fabwysiadu neu i ddarpariaethau gorfodol y cod enghreifftiol hwn gael eu cymhwyso i'ch awdurdod; neu
- (b) i chi gael eich ethol neu eich penodi i swydd (os digwydd hynny'n ddiweddarach),

gofrestru eich buddiannau ariannol a'ch buddiannau eraill, os ydynt yn dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a) yng nghofrestr eich awdurdod a gedwir o dan adran 81(1) o Deddf Llywodraeth Leol 2000, drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.

- (2) Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl dod yn ymwybodol o unrhyw fudd personol newydd neu o newid i unrhyw fudd personol a gofrestrwyd o dan is-baragraff (1), gofrestru'r budd personol newydd hwnnw neu'r newid drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.
- (3) Nid yw is-baragraffau (1) a (2) yn gymwys i wybodaeth sensitif a benderfynir yn unol â pharagraff 16(1).
- (4) Ni fydd is-baragraff (1) yn gymwys os ydych yn aelod o awdurdod perthnasol sy'n gyngor cymuned pan fyddwch yn gweithredu yn eich capasiti fel aelod o awdurdod o'r fath.

Gwybodaeth sensitif

- 16.** - (1) Os byddwch yn ystyried bod yr wybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw un neu rai o'ch buddiannau personol yn wybodaeth sensitif, a bod swyddog monitro eich awdurdod yn cytuno, nid oes angen i chi gynnwys yr wybodaeth honno pan fyddwch yn cofrestru'r budd hwnnw, neu, yn ôl y digwydd, newid i'r budd o dan baragraff 15.
- (2) Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi ddod yn ymwybodol o unrhyw newid yn eich amgylchiadau sy'n golygu nad yw gwybodaeth sydd wedi ei heithrio o dan is-baragraff (1) mwyach yn wybodaeth sensitif, hysbysu swyddog monitro eich awdurdod gan ofyn am i'r wybodaeth gael ei chynnwys yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod.
 - (3) Yn y cod hwn, ystyr "gwybodaeth sensitif" ("*sensitive information*") yw gwybodaeth y mae ei rhoi ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd yn creu, neu'n debygol o greu, risg ddifrifol y gallech chi neu berson sy'n byw gyda chi fod yn destun trais neu fygythion.

Cofrestru Rhoddion a Lletygarwch

- 17.** Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi gael unrhyw rodd, lletygarwch, budd materol neu fantais faterol, sy'n fwy na gwerth £25, ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod yn nodi bodolaeth a natur y rhodd honno, y lletygarwch hwnnw, y budd materol hwnnw neu'r fantais faterol honno.

GWEITHDREFN I DDELIO Â HONIADAU A WNAED YN ERBYN CYNGHORWYR AC A GYFEIRIWYD AT Y PWYLLGOR SAFONAU

Rhagarweiniad

1. Mae'r ddogfen hon yn gosod y weithdrefn fydd Pwyllgor Safonau'r Cyngor yn ei dilyn, lle mae hynny'n ofynnol, i wneud penderfyniadau ynghylch ymddygiad y Cyngorwyr yn dilyn ymchwiliadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru neu Swyddog Monitro'r Cyngor o dan Ran III Deddf Llywodraeth Leol 2000 a'r rheoliadau cysylltiedig. Os oes gwrthdaro rhwng y ddogfen hon ac unrhyw ofynion statudol, y gofynion statudol fydd yn trechu.

Dehongliad

2. Yn y weithdrefn hon:
 - (a) mae 'y Ddeddf' yn golygu Deddf Llywodraeth Leol 2000
 - (b) mae 'y Cyngor' yn golygu Cyngor Sir Ddinbych
 - (c) mae 'y Cod Ymddygiad' yn golygu'r cod ymddygiad i aelodau a fabwysiadwyd gan y Cyngor neu'r cyngorau cymuned yn ardal y Cyngor yn 2008 yn unol ag adran 51 y Ddeddf, gan gynnwys unrhyw ddiwygiadau
 - (ch) mae 'yr Achwynydd' yn golygu unrhyw un a wnaeth unrhyw honiad a arweiniodd at yr ymchwiliad
 - (d) mae'r 'Swyddog Ymchwilio' yn golygu'r person a gynhaliodd ymchwiliad i unrhyw gyhuddiad honedig o'r Cod Ymddygiad ac a luniodd yr adroddiad ymchwilio, naill ai'r Ombwdsmon (neu berson sy'n gweithredu ar ei ran/ei rhan) neu'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro.
 - (dd) mae 'adroddiad ymchwiliad' yn golygu adroddiad ar ganlyniad ymchwiliad i unrhyw doriad honedig o'r Cod Ymddygiad a luniwyd naill ai gan yr Ombwdsmon o dan adran 71(2) y Ddeddf neu gan y Swyddog Monitro o dan y Rheoliadau.
 - (e) mae 'yr Aelod' yn golygu unrhyw un sy'n destun ymchwiliad i unrhyw doriad honedig o'r Cod Ymddygiad
 - (f) mae 'y Swyddog Monitro' yn golygu bod y swyddog am y tro'n cael ei benodi gan y Cyngor o dan adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
 - (ff) mae 'yr Ombwdsmon' yn golygu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
 - (g) mae 'y Rheoliadau' yn golygu Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau) (Cymru) 2001 fel y'u diwygiwyd
 - (ng) mae 'y Swyddog Safonau' yn golygu'r swyddog am y tro sy'n cael ei benodi gan y Cyngor i gefnogi gwaith y Pwyllgor Safonau.

Crynodeb o'r weithdrefn

3. O dan adran 69 y Ddeddf, gallai'r Ombwdsmon ymchwilio i unrhyw doriad honedig o'r Cod Ymddygiad gan aelodau neu aelodau cyfetholedig (neu gyn aelodau neu gyn aelodau cyfetholedig) y Cyngor neu gyngor cymuned yn ardal y Cyngor.

4. O dan adran 70(4) y Ddeddf, lle mae'r Ombwdsmon yn gorffen y fath ymchwiliad cyn iddo gael ei gwblhau, gallai ef neu hi gyfeirio'r materion sy'n destun yr ymchwiliad at y Swyddog Monitro. Bydd y Swyddog Monitro'n ymchwilio i faterion wedyn yn unol â'r Rheoliadau cyn rhoi adroddiad ac, os yn briodol, bydd yn gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau.
5. Neu, o dan adran 71(2) y Ddeddf, lle mae'r Ombwdsmon yn penderfynu ar ôl ymchwilio bod hynny'n briodol, bydd ef neu hi'n llunio adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad ac yn ei anfon at y Swyddog Monitro a Phwyllgor Safonau'r Cyngor. Bydd y Swyddog Monitro'n ystyried adroddiad yr Ombwdsmon wedyn yn unol â'r Rheoliadau, cyn, os bo'n briodol, gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau.
6. Bydd y Pwyllgor Safonau wedyn yn gwneud penderfyniad cychwynnol naill ai:
 - (a) nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad; neu
 - (b) dylid rhoi cyfle i'r Aelod wneud sylwadau, naill ai ar lafar neu ar bapur.
7. Lle rhoddir cyfle i'r Aelod wneud sylwadau, bydd y Pwyllgor Safonau'n galw gwrandawriad i ystyried unrhyw ymateb a wnaed gan yr Aelod a rhaid iddo benderfynu o dan reoliad 9(1) y Rheoliadau naill ai:
 - (a) nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ac felly nid oes angen cymryd unrhyw gamau,
 - (b) mae'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ond nad oes angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r methiant hwnnw
 - (c) mae'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad a dylid ei geryddu, neu
 - (ch) mae'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad a dylai gael ei wahardd dros dro neu ei wahardd yn rhannol rhag bod yn aelod neu'n aelod cyfetholedig o'i (h)awdurdod am gyfnod heb fod yn fwy na chwe mis

a chymryd unrhyw gam o'r fath yn unol â hynny.

Ymchwiliadau gan y Swyddog Monitro (atgyfeiriadau o dan adran 70(4) y Ddeddf)

8. Lle mae'r Ombwdsmon yn gorffen ei ymchwiliad cyn iddo gael ei gwblhau ac yn cyfeirio'r materion sy'n destun yr ymchwiliad at y Swyddog Monitro o dan adran 70(4) y Ddeddf, rhaid i'r Swyddog Monitro:-
 - (a) gynnal ymchwiliad; ac
 - (b) adrodd, ac os yn briodol gwneud argymhellion i Bwyllgor Safonau'r Cyngor.
9. Bydd y Swyddog Monitro'n ymchwilio yn unol â'r Rheoliadau a gallent ddilyn gweithdrefnau y mae ef neu hi'n ystyried eu bod yn briodol yn amgylchiadau'r achos.
10. Ar ôl casglu'r ymchwiliad, rhaid i'r Swyddog Monitro:
 - (a) lunio adroddiad ar ganfyddiadau'i ymchwiliad ac, os yn briodol, gwneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau,

- (b) anfon copi o'r adroddiad at yr Aelod, a
- (c) chymryd camau rhesymol i anfon copi o'r adroddiad at yr Achwynydd.

11. Bydd y Pwyllgor Safonau'n ystyried adroddiad y Swyddog Monitro ac unrhyw argymhellion yn unol â'r weithdrefn a osodwyd isod.

Ymchwiliadau'r Ombwdsmon (atgyfeiriadau o dan adran 71(2) y Ddeddf)

12. Lle mae'r Ombwdsmon yn cwblhau ei (h)ymchwiliad ac yn anfon adroddiad at y Swyddog Monitro a Phwyllgor Safonau'r Cyngor o dan adran 71(2) y Ddeddf, rhaid i'r Swyddog monitro ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ac, os yn briodol, gwneud argymhellion i Bwyllgor Safonau'r Cyngor.
13. Bydd y Pwyllgor Safonau'n ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ynghyd ag unrhyw argymhellion a wnaed gan y Swyddog Monitro yn unol â'r weithdrefn a osodwyd isod.

Cyfarfod cyntaf y Pwyllgor Safonau – Penderfyniad Cychwynnol

14. Ar ôl i'r Swyddog Monitro:

- (a) lunio adroddiad ymchwilio yn unol â pharagraff 10; neu
- (b) ystyried adroddiad ymchwilio'r Ombwdsmon yn unol â pharagraff 12

bydd ef/hi yn trefnu i alw cyfarfod o'r Pwyllgor Safonau cyn gynted â phosibl a bod copi o'r adroddiad ymchwilio, ynghyd ag argymhellion y Swyddog Monitro (os oes rhai), yn cael eu hanfon at bob aelod o'r Pwyllgor Safonau.

15. Bydd hysbysiad o amser a man y cyfarfod yn cael ei roi yn unol â Rhan VA Deddf Llywodraeth Leol 1972 fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001.
16. Os caiff adroddiad yr ymchwiliad ei lunio gan yr Ombwdsmon, bydd y Swyddog Monitro'n rhoi gwybod i'r Pwyllgor Safonau. Os caiff adroddiad yr ymchwiliad ei lunio gan y Swyddog Monitro, bydd y Swyddog Safonau neu ryw berson cymwys arall yn rhoi gwybod i'r Pwyllgor Safonau.
17. Bydd materion cyfarfod y Pwyllgor Safonau'n gyfyngedig i ystyried adroddiad yr ymchwiliad ac argymhellion y Swyddog Monitro (os oes rhai) ac i wneud penderfyniad cychwynnol naill ai:-
- (a) nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad, neu
 - (b) y dylai'r Aelod gael y cyfle i wneud sylwadau, naill ai ar lafar neu ar bapur mewn perthynas â chanfyddiadau'r ymchwiliad ac unrhyw honiad ei fod ef neu ei bod hi wedi methu, neu y gallai fethu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad.

Ar ôl Cyfarfod Cyntaf y Pwyllgor Safonau

18. Lle mae'r Pwyllgor Safonau'n penderfynu nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad, bydd y Swyddog Safonau'n hysbysu'r Aelod, yr Achwynydd a'r Ombwdsmon yn unol â hynny.

19. Lle mae'r Pwyllgor Safonau'n penderfynu y dylai'r Aelod gael cyfle i wneud sylwadau, bydd y Swyddog Safonau'n hysbysu'r Aelod ynghylch penderfyniad y Pwyllgor a'r drefn y mae'r Pwyllgor yn bwriadu ei mabwysiadu i gael ac ystyried unrhyw sylwadau y gallai ef neu hi ddymuno'u gwneud.

Paratoi ar gyfer y gwrandawriad i ystyried sylwadau'r Aelodau

20. Bydd y Swyddog Safonau, trwy ymgynghori â Chadeirydd y Pwyllgor Safonau, yn ysgrifennu at yr Aelod i gynnig dyddiad ar gyfer y gwrandawriad er mwyn ystyried unrhyw sylwadau y gallai'r Aelod ddymuno'u gwneud a gofyn i'r Aelod ymateb yn ysgrifenedig ymhen 14 diwrnod i gadarnhau a fydd ef/hi:
- (a) yn gallu mynychu'r gwrandawriad
 - (b) eisiau gwneud sylwadau, naill ai ar lafar neu ar bapur ac os felly, cynnwys unrhyw sylwadau ysgrifenedig yn ei (h)ymateb
 - (c) yn anghytuno ag unrhyw un o'r canfyddiadau ffaith yn adroddiad yr ymchwiliad, ac os bydd, pa faterion y mae ef neu hi'n anghytuno â nhw a'r rhesymau am unrhyw anghytundeb;
 - (ch) eisiau ymddangos gerbron y Pwyllgor mewn person neu gael ei gynrychioli/chynrychioli yn y gwrandawriad gan gyfreithiwr, bargyfreithiwr neu unrhyw un arall, yn unol â'i hawl o dan y Rheoliadau
 - (d) eisiau rhoi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau, naill ai ar lafar neu ar bapur;
 - (dd) eisiau galw ar dystion perthnasol i roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau;
 - (e) eisiau cynnal unrhyw ran o'r cyfarfod yn breifat;
 - (f) eisiau i unrhyw ran o adroddiad yr ymchwiliad neu ddogfennau perthnasol eraill gael eu celu rhag y cyhoedd.
21. Bydd y Swyddog Safonau'n rhoi gwybod i'r Swyddog Ymchwilio ynghylch dyddiad y gwrandawriad arfaethedig ac yn gofyn a fydd ef neu hi'n mynychu'r gwrandawriad.
22. Bydd y Swyddog Safonau'n anfon copi o ymateb yr Aelod dan baragraff 20 at y Swyddog Ymchwilio a bydd yn gofyn iddo/iddi gadarnhau ar bapur ymhen 7 niwrnod:
- (a) a oes ganddo/ganddi sylwadau ar ymateb yr Aelod
 - (b) ydy ef/hi am gael ei gynrychioli/chynrychioli yn y gwrandawriad;
 - (c) ydy ef/hi am alw ar dystion perthnasol i roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Safonau;
 - (ch) ydy ef/hi am i unrhyw ran o'r cyfarfod gael ei gynnal yn breifat; ac
 - (d) ydy ef/hi am i unrhyw ran o adroddiad yr ymchwiliad neu ddogfennau perthnasol eraill i gael eu celu rhag y cyhoedd.
23. Bydd y Swyddog Safonau'n ysgrifennu at aelodau'r Pwyllgor, yr Aelod a'r Swyddog Ymchwilio o leiaf bythefnos cyn y gwrandawriad i:
- (a) gadarnhau dyddiad, amser a lle'r gwrandawriad;
 - (b) crynhoi'r honiad;

- (c) amlinellu prif ffeithiau'r achos y cytunir arnynt;
- (ch) amlinellu'r prif ffeithiau sydd heb eu cytuno arnynt;
- (d) nodi a fydd yr Aelod neu'r Swyddog Ymchwilio yn mynychu neu'n cael ei gynrychioli/chynrychioli yn y gwrandawriad;
- (dd) rhestru'r tystion hynny y gofynnir iddynt roi tystiolaeth, os oes rhai;
- (e) amgáu adroddiad yr ymchwiliad, unrhyw ddogfennau perthnasol, ymateb yr Aelod ac unrhyw ymateb pellach gan y Swyddog Ymchwilio; ac
- (f) amlinellu'r weithdrefn arfaethedig ar gyfer y cyfarfod.

Grymoedd y Pwyllgor Safonau

24. Yn unol â gofynion cyfiawnder naturiol, gallai'r Pwyllgor Safonau gynnal y cyfarfod yn y ffordd mae'n ystyried ei bod yn addas i egluro'r materion sydd o'i flaen ac yn gyffredinol i drafod y trefniadau'n gyfiawn. Rhaid iddo, cyn belled ag y mae'n ymddangos yn briodol iddo, geisio osgoi ffurfioldeb ac anhyblygrwydd yn ei drefniadau. Bydd y Pwyllgor Safonau'n penderfynu ar dystiolaeth ffeithiol trwy gydbwysu tebygolrwydd.
25. Gallai'r Aelod neu'r Swyddog Ymchwilio gael eu cynrychioli neu gael cwmni rhywun sydd â chymwysterau cyfreithiol ai peidio, ond os bydd y Pwyllgor Safonau mewn unrhyw achos penodol yn fodlon bod rheswm da, gallai wrthod gadael i berson penodol gynorthwyo neu gynrychioli parti yn y gwrandawriad.
26. Gallai'r Pwyllgor Safonau gymryd cyngor cyfreithiol gan swyddog y Cyngor a benodwyd at y diben hwn unrhyw bryd yn ystod y cyfarfod neu wrth iddynt ystyried y canlyniad. Bydd sylwedd unrhyw gyngor cyfreithiol a roddwyd i'r Pwyllgor yn cael ei rannu gyda'r Aelod a'r Swyddog Ymchwilio os byddant yn bresennol.
27. Lle bo'n briodol, ac yn unol â'r Rheoliadau, mae gan y Pwyllgor Safonau'r grym i geryddu'r Aelod, neu ohirio neu ohirio'n rhannol yr Aelod am gyfnod o nid mwy na 6 mis.

Gweithdrefn yn y gwrandawriad

28. Bydd y gwrandawriad yn cael ei gynnal yn gyhoeddus oni chaiff y Pwyllgor Safonau ei berswadio bod rheswm da i eithrio'r cyhoedd.
29. Bydd gweithdrefn y cyfarfod fel y mae wedi'i gosod isod, yn amodol ar y Cadeirydd yn gwneud y newidiadau y mae ef neu hi'n credu eu bod yn addas er mwyn sicrhau gwrandawriad teg ac effeithlon.

Rhagarweiniad

30. Bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau'n cyflwyno'r personau hynny sy'n bresennol a bydd yn esbonio modd a threfn y trefniadau.

Y Cam Cyntaf: Materion trefniadol rhagarweiniol

31. Bydd y Pwyllgor Safonau wedyn yn datrys unrhyw faterion neu anghytundebau am sut dylai'r gwrandawriad barhau, sydd heb eu datrys yn ystod y broses cyn y gwrandawriad.

Yr ail gam: Canfod ffeithiau

32. Bydd y Pwyllgor Safonau'n ystyried wedyn a oes unrhyw anghytundebau sylweddol ai peidio am y ffeithiau sydd wedi'u cynnwys yn adroddiad yr ymchwiliad.
33. Os oes anghytundeb o ran y ffeithiau:-
- (a) bydd y Swyddog Ymchwilio, os ydyw'n bresennol, yn cael ei wahodd i wneud unrhyw sylwadau angenrheidiol i gefnogi'r canfyddiadau ffeithiau perthnasol yn adroddiad yr ymchwiliad.
 - (b) gallai'r Swyddog Ymchwilio alw ar unrhyw dystion cefnogol angenrheidiol i roi tystiolaeth, gyda chaniatâd y Pwyllgor Safonau a bydd y Pwyllgor yn rhoi cyfle i'r Aelod herio unrhyw dystiolaeth a roddwyd gerbron gan unrhyw dyst a alwyd gan y Swyddog Ymchwilio.
 - (c) wedyn bydd yr Aelod yn cael ei wahodd i wneud sylwadau i gefnogi ei fersiwn o'r ffeithiau.
 - (ch) gallai'r Aelod alw ar unrhyw dystion angenrheidiol i roi tystiolaeth, gyda chaniatâd y Pwyllgor Safonau a bydd y Pwyllgor yn rhoi cyfle i'r Swyddog Ymchwilio herio unrhyw dystiolaeth a roddwyd gerbron gan unrhyw dyst a alwyd gan yr Aelod.
34. Gallai'r Pwyllgor Safonau gwestiynu unrhyw un o'r bobl sydd ynghlwm neu unrhyw un o'r tystion unrhyw bryd.
35. Os ydy'r Aelod yn anghytuno ag unrhyw ffaith berthnasol yn adroddiad yr ymchwiliad, heb roi gwybod am yr anghytundeb o flaen llaw, rhaid iddo ef neu iddi hi roi rhesymau da am beidio â son amdano cyn y gwrandawriad. Os nad yw'r Swyddog Ymchwilio'n bresennol, bydd y Pwyllgor Safonau'n ystyried a fyddai er lles y cyhoedd ai peidio i barhau yn ei (h)absenoldeb. Ar ôl ystyried esboniad yr Aelod am beidio â chodi'r mater yn gynharach, gallai'r Pwyllgor wedyn:
- (a) barhau â'r gwrandawriad, gan ddibynnu ar y wybodaeth yn adroddiad yr ymchwiliad
 - (b) galluogi'r Aelod i wneud sylwadau ar y mater, a gwahodd y Swyddog Ymchwilio i ymateb a galw ar unrhyw dystion, fel y bo angen; neu
 - (c) gohirio'r gwrandawriad er mwyn trefnu i dystion priodol fod yn bresennol neu i'r Swyddog Ymchwilio fod yn bresennol os nad yw ef neu hi'n bresennol yn barod.
36. Wrth gasglu'r sylwadau o ran materion ffeithiau, bydd y Pwyllgor Safonau'n gadael i benderfynu'n breifat ar y sylwadau, ac ar ôl hynny bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau'n cyhoeddi'r ffeithiau maen nhw wedi'u canfod.

Trydydd cam: Penderfynu ydy'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod

37. Bydd y Pwyllgor Safonau'n ystyried wedyn ydy'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod ar sail y ffeithiau a ganfuwyd ganddynt.

38. Bydd y Pwyllgor Safonau'n gwahodd y Swyddog Ymchwilio i wneud sylwadau o ran ydy'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ai peidio, ar sail y ffeithiau y mae'r Pwyllgor wedi'u canfod.
39. Bydd y Pwyllgor Safonau'n gwahodd yr Aelod i ymateb i sylwadau'r Swyddog Ymchwilio ac i wneud sylwadau o ran ydy ef neu hi wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ai peidio ar sail y canfyddiadau y mae'r Pwyllgor wedi'u canfod.
40. Gallai'r Pwyllgor Safonau gwestiynu unrhyw un sydd ynghlwm ar unrhyw bwynt a godant yn eu sylwadau, unrhyw bryd.
41. Bydd yr Aelod yn cael ei wahodd i wneud unrhyw bwyntiau perthnasol terfynol.
42. Bydd y Pwyllgor Safonau'n gadael i benderfynu'n breifat ar y sylwadau ac i benderfynu ydy'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ai peidio, ac ar ôl hynny, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau'n cyhoeddi eu canfyddiadau.

Pedwerydd cam: Camau i'w cymryd

43. Os bydd y Pwyllgor Safonau'n penderfynu nad yw'r Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad, bydd yn cofnodi'n ffurfiol nad oes tystiolaeth o unrhyw fethiant gan yr Aelod i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ac felly nid oes angen cymryd unrhyw gamau.
44. Os bydd y Pwyllgor Safonau'n penderfynu bod yr Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad, bydd yn gwahodd yr Aelod a'r Swyddog Ymchwilio i wneud sylwadau o ran:
 - (a) a ddylai'r Pwyllgor osod cosb ai peidio; ac
 - (b) ar ba ffurf ddylai unrhyw gosb fod.
45. Bydd y Pwyllgor Safonau'n gadael i benderfynu'n breifat ar y sylwadau ac yn penderfynu naill ai:
 - (a) nad oes angen unrhyw gamau mewn perthynas â'r methiant i ufuddhau i'r Cod Ymddygiad,
 - (b) dylai'r Aelod gael ei geryddu neu
 - (c) dylai'r Aelod gael ei wahardd neu ei wahardd yn rhannol rhag bod yn aelod neu'n aelod cyfetholedig o'i (h)awdurdod am gyfnod o nid mwy na chwe mis,

ac ar ôl hynny, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau'n cyhoeddi eu penderfyniad.
46. Ar ôl gwneud penderfyniad, bydd y Pwyllgor Safonau'n cyfarwyddo'r Swyddog Safonau i gadarnhau'r penderfyniad a'r rhesymau am y penderfyniad yn ysgrifenedig ac i anfon copi o'r penderfyniad ysgrifenedig (gan gynnwys manylion am hawl yr Aelod i apelio) at yr Aelod, yr Achwynydd a'r Ombwdsmon cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol.

Methu gwneud sylwadau / mynychu'r gwrandawriad

47. Os bydd yr Aelod yn methu gwneud sylwadau, gallai'r Pwyllgor Safonau:

- (a) oni bai ei fod yn fodlon bod digon o reswm am y fath fethiant, ystyried adroddiad yr ymchwiliad a gwneud penderfyniad yn absenoldeb yr Aelod; neu
 - (b) roi cyfle pellach i'r Aelod wneud sylwadau.
48. Os bydd parti'n methu bod yn bresennol na chael eu cynrychioli yn y gwrandawriad, gallai'r Pwyllgor Safonau, os ydyw'n fodlon fod y parti'n cael ei hysbysu'n briodol ynghylch y gwrandawriad ac nad oes rheswm da am y fath absenoldeb -
- (a) wrando ar y mater a phenderfynu arno yn absenoldeb y parti; neu
 - (b) ohirio'r gwrandawriad.

Salwch neu Analluedd

49. Os bydd y Pwyllgor Safonau'n fodlon fod unrhyw barti'n methu, trwy salwch neu nam corfforol neu feddyliol, i fynychu'r gwrandawriad a bod anallu'r parti'n debygol o barhau am amser hir, gallai'r Pwyllgor Safonau wneud trefniadau fel yr ymddengys eu bod yn gweddu orau, yn holl amgylchiadau'r achos, i benderfynu ar y mater yn deg.

Gwaharddiad

50. Bydd cyfnod o waharddiad neu waharddiad rhannol yn dechrau ar y diwrnod ar ôl:
- (a) y terfyn amser a ganiateir i gofnodi hysbysiad o apêl i dribiwnlys apeliadau dan y Rheoliadau (h.y. ymhen 21 niwrnod o gael hysbysiad o benderfyniad y Pwyllgor Safonau);
 - (b) cael hysbysiad o gasgliad unrhyw apêl yn unol â'r Rheoliadau;
 - (c) penderfyniad pellach gan y Pwyllgor Safonau a wnaed ar ôl cael argymhelliad gan dribiwnlys apeliadau dan y Rheoliadau,

pa bynnag sy'n digwydd ddiwethaf.

Atgyfeiriad gan Dribiwnlys Apeliadau

51. Lle mae'r Pwyllgor Safonau'n penderfynu bod yr Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad, gallai'r Aelod apelio yn erbyn y penderfyniad i dribiwnlys apeliadau a dynnwyd o Banel Dyfarnu Cymru.
52. Gallai tribiwnlys apeliadau gymeradwyo penderfyniad y Pwyllgor Safonau, cyfeirio mater yn ôl iddo gan argymhell ei fod yn gosod cosb wahanol neu ddymchwel y penderfyniad.
53. Os:
- (a) bydd y Pwyllgor Safonau'n penderfynu bod yr Aelod wedi methu ufuddhau i'r Cod Ymddygiad;
 - (b) bod yr Aelod yn apelio at dribiwnlys apeliadau a dynnwyd o Banel Dyfarnu Cymru;
- a

- (c) bod y tribiwnlys dywededig yn cyfeirio'r mater yn ôl at y Pwyllgor Safonau gan argymhell gosod cosb wahanol,

bydd y Pwyllgor Safonau'n cwrdd cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol i ystyried argymhelliad y tribiwnlys apeliadau a bydd yn penderfynu a ddylai gynnal ei benderfyniad gwreiddiol neu dderbyn yr argymhelliad ai peidio.

54. Ar ôl i'r Pwyllgor Safonau wneud ei benderfyniad, bydd yn cyfarwyddo'r Swyddog Safonau i gadarnhau'r penderfyniad a'r rhesymau am y penderfyniad yn ysgrifenedig ac i anfon copi o'r penderfyniad ysgrifenedig at yr Aelod, yr Achwynydd, yr Ombwdsmon a llywydd Panel Dyfarnu Cymru cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol.

Cyhoeddi adroddiad y Pwyllgor Safonau

55. Bydd y Pwyllgor Safonau'n llunio ymhen 14 diwrnod ar ôl:

- (a) y terfyn amser a ganiateir i gofnodi hysbysiad o apêl i dribiwnlys apeliadau dan y Rheoliadau; neu
- (b) gael hysbysiad o gasgliad unrhyw apêl yn unol â'r Rheoliadau; neu
- (c) benderfyniad pellach gan y Pwyllgor Safonau a wnaed ar ôl cael argymhelliad gan dribiwnlys apeliadau dan y Rheoliadau,

pa bynnag un sy'n digwydd ddiwethaf, adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad ac yn anfon copi at yr Ombwdsmon, y Swyddog Monitro, yr Aelod ac yn cymryd camau rhesymol i anfon copi at yr Achwynydd.

56. O gael adroddiad y Pwyllgor Safonau, bydd y Swyddog Monitro:

- (a) yn cyhoeddi'r adroddiad ar wefan y Cyngor am gyfnod o 21 niwrnod ac yn sicrhau bod copïau ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd yn rhad ac am ddim ar bob amser rhesymol yn un neu fwy o swyddfeydd y Cyngor, lle bydd gan unrhyw un yr hawl i gymryd copïau o, neu ddetholiadau o'r adroddiad pan fo ar gael yn y modd hwnnw,
- (b) yn cyflenwi copi o'r adroddiad i unrhyw un ar gais os bydd ef neu hi'n talu'r ffi y gallai'r Cyngor ofyn yn rhesymol amdani; a
- (c) heb fod yn hwyrach na 7 niwrnod ar ôl i'r adroddiad ddod i law'r Pwyllgor Safonau, yn rhoi hysbysiad cyhoeddus, trwy hysbysebu mewn papurau newydd sy'n cylchredeg yn yr ardal ac mewn ffyrdd eraill yr ymddengys eu bod yn briodol iddo neu iddi. Bydd copïau o'r adroddiad ar gael a ddarperir yn ôl is-baragraffau (a) a (b) uchod, a byddant yn dynodi'r dyddiad (sy'n ddyddiad heb fod yn fwy na saith niwrnod ar ôl rhoi'r hysbysiad cyhoeddus yn y lle cyntaf) y bydd y cyfnod o 21 niwrnod yn dechrau ohono.

Costau

57. Nid oes gan y Pwyllgor Safonau grym i ddyfarnu unrhyw gostau neu dreuliau sy'n codi o unrhyw un o'i drafodion.

Y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
Chwefror 2012